

רמת הנדיב - דגם לשימור, שיקום וטיפוח הנוף הפתוח

יואב שגיא

אפריל 2000

כתובתנו: דש"א, החברה להגנת הטבע, רח' השפלה 4 תל אביב 66183
טל: 03-6388700/3, פקס: 03-5374302, deshe@sfei.org.il

רמת הנדיב - דגם לשימור, שיקום וטיפול הנוף הפתוח.

יואב שגיא

בדרום הכרמל, בין זכרון יעקב לבנימינה משתרע שטח פתוח בן כחמשת אלפי דונמים, הנמצא בחזקת משפחת רוטשילד ("יד הנדיב"). במרכזו, בלב גן מטופח, נמצאים קבריהם של הנדיב הידוע הברון בנימין אדמונד דה-רוטשילד ורעייתו הברונית אדליידה (עדה). הגן, המשתרע על שטח שגודלו כשבעים דונמים, מצטיין ביופיו ואלפי מבקרים ובני נוער פוקדים אותו מדי שנה.

השטח המקיף את גן הזכרון, לעומת זאת, היה מוכר עד לאחרונה למעטים בלבד. זוהי רמה הררית הבנויה ברובה מסלעי גיר ("תצורת שונה") הניכרים בבליה קארסטית ובאדמת טרה-רוסה חומה-אדומה המצויה עליהם. במזרחה משתפלת הרמה אל בקעת הנדיב הפוריה ועתירת הכרמים. במערב מסתיימת הרמה במצוק תלול בו נחשפים סלעי דולומיט ("תצורת זכרון") הצופה של מישור חוף הכרמל ואל הים. בין שכבות הגיר והדולומיט מצויים סלעי טוף וולקני חוארי צהבהב אשר נחשפת בעמקים שעל הרמה וב"מרפסות" במרומי המצוק המערבי. במבט ראשון אין הרמה מושכת את העין. היא עוטה ברובה צמחיה בתה, גריגה וחורש ים תיכוני נמוך ומדוכא שבהן בולטות חורשות של אורנים וברושים זרות לנוף שניטעו במסגרת ניסיון שלא עלה יפה לגדל במקום יער בעל ערך מסחרי.

בשנת 1983 שיתפה הנהלת יד הנדיב את החברה להגנת הטבע בהתלבטותיה באשר ליעוד השטח הפתוח ודרכי הטיפול בו, והוחלט להקים במקום פארק שימור, יטפח וישקם את ערכי הטבע, הנוף והמורשת התרבותית של המקום. הכוונה היתה לשמר ולטפח, ובמידת הצורך לשקם את אופיו המקורי של המקום על מכלול היבטיו, וליעד את השטח לצרכי חינוך, מחקר ובילוי בחיק הטבע.

ההתייעצות בין יד הנדיב לבין החברה להגנת הטבע בנושא הטיפול בשטח הפתוח ברמת הנדיב התרחשה במועד בו התבהר הצורך הדחוף בשמירה על שטחים שנותרו פתוחים ובפיתוח תפיסה וכלים לתכנונם, לשימוש בהם ולניהולם בדרך שתבטיח את קיום ערכיהם. השטח הפתוח של רמת הנדיב נמצא מתאים מאוד לשתי המטרות כאחת. ראשית בשל הנכונות של יד הנדיב שהשטח נמצא בחזקתה, ניתן היה לצרף אותו אל מערך השטחים הפתוחים שנועדו לשימור. שנית, נמצא כי ההתנסות בתכנון השטח בטיפולו ושימורו יש בה כדי לשמש דגם שיסייע לפיתוח השיטות והדרכים לטיפול בשטחים פתוחים בכלל. ואכן, מתחילת הדרך מתקיימת במקום פעולה משותפת מבורכת של יד הנדיב ושל מכון דש"א ("דמותה של ארץ") של החברה להגנת הטבע לתכנון, טיפוח וניהול של השטח הפתוח בגני רמת הנדיב למטרות שמירה ושיקום של הטבע והנוף, לשימוש בשטח לרווחת הציבור וכדגם ללימוד ופיתוח דרכים לתכנון, ניהול ושימוש בשטחים פתוחים.

עקרון יסוד בפעילות ברמת הנדיב הוא הקדמת החשיבה למעשה, גיבוש נכון של מדיניות הטיפול בשטח המתבססת על לימוד תכונותיו, חייב להקדים את העשייה ולהנחותה. עקרונות ודרכי פעולה נוספים שפותחו במקום הם שהטיפול, הטיפול והשימוש בשטח יעשו תוך שמירה על המצאי והפוטנציאל הטבעיים הקיימים בו וכי ה"מצפן" שינחה את התכנון והביצוע יהיה קביעה של "דמות הנוף הרצויה" והשאיפה להשיגה. "דמות הנוף הרצויה" על פי תפיסה זו היא תבנית הנוף שבה באים לידי ביטוי המגוון הביולוגי ומגוון הנופי המאפיינים את המקום ומייחדים אותו ("מגוון").

הפעילות הראשונה באתר כללה לימוד יסודי של המקום וחשיבותו. נערכו סקרים להכרת החי, הצומח, שרידי העבר והאתרים. בשלב מאוחר יותר נערכו מחקרים מעמיקים בידי אנשי מקצוע וחוקרים בתחומים השונים ובהם: גיאולוגיה, קרקע, אקלים, חי, צומח וארכיאולוגיה.

נוף הצומח ועיצובו

הצמחייה הטבעית נחקרת במגמה להכירה ולפתח כללים וכלים לשמירה עליה ולשיקומה. נערך סקר צומח במהלכו מופתה ואופיינה הצמחייה ברמת הנדיב ואותרו מינים נדירים ובהם: מרוות אייג, מרווה מנוצה, חלמונית זעירה, חיתת הבר, וינקה עשבונית, געדה קוצנית, ודוגון ירושלמי ומופע מבשר גשם של הרקפת המצויה. מתקיימים מחקרים על החורש ועל ההקשר בינו לבין תנאי השטח והטיפול בו.

הגאופיטים, צמחי בצל ופקעת, שפרחיהם המרהיבים מכסים מדי חורף ואביב את הרמה בשלל פריחה צבעונית, הינם נושא לתצפיות ולמחקר, שנועד ללמוד את דגמי תפוצתם, את הקשר שלהם לתנאי הסביבה ולפעילויות בשטח ובכלל זה הרעיה ולהנחות את הממשק הרצוי לשימורם ולטיפולם.

הרכב החורש שונה כאן מן הרגיל, ובעיקר בולטת בו שליטה כמעט מוחלטת של שיחי בר זית המחליפים את האלון המצוי המופיע בדרך כלל בתצורות חורש דומות באזור היס תיכוני. האלון המצוי איננו מופיע כאן אלא במפנים הצפוניים הלחים יותר של נחל הנדיב ונחל כברה. נראה שהופעת האלוניים קשורה לתנאי המסלע ולמשטר המים. האלוניים מופיעים במקומות בהם קיים רובד של טוף וולקני חרסיתי ואטום, מתחת לסלעי הגיר שעליהם הם גדלים. התנאים האחראים לתצורות הצומח המעניינות כאן עדיין אינם נהירים די צורכם והם נתונים למחקר מתמשך. הידע הנצבר והרצון לשמר את אופי המקום מכתביבים כללי מדיניות ותכנון להנחיית הטיפול בשטח. כך, לדוגמא, מקפידים לשמור על מאפייני התפוצה הייחודית של צמחי הבר ונמנעים מנטיעת אלון מצוי כדי לא להפר את ה"תמונה" הגיאו בוטנית הייחודית של תפוצתו.

בשטח מתקיימת רעית בקר מבוקרת שנועדה לצמצם את סכנת השריפות ולבחון דרכים לשימוש ברעיה ככלי ממשק וניהול של שטחי חורש. אחד החידושים שנקטו ביוזמתו של דר' אבי פרבולוצקי, המרכז את המחקרים ברמת הנדיב, הוא יצירת "אזורי חיץ" למניעת התפשטות שריפות. באזורי החיץ מבוצע זילול ניכר של מרכיבי החורש המלווה ברעיה

שנתית נמרצת, שתפקידה להקטין את כמות החומר הצמחי שעלול לשמש דלק לבעירה ובכך לצמצם את סכנת השריפות.

בעשורים האחרונים התחוללו תמורות רבות ברמת הנדיב כמו בשאר חלקי הארץ. עמקי הטוף שעובדו בעבר ניטשו, ועדרי העיזים שרעו כאן נעלמו. ואולם, השינוי החזותי הבולט מכולם מקורו ביערות שניטעו בשטח. אורנים, ברושים ואף שיטה מכחילה ומינים נוספים שאינם נמנים על הצמחייה הטבעית מסורתית של המקום ניטעו בדגם של חורשות צפופות השולטות בנוף.

החורשות הנטועות מעוצבות מחדש במגמה להחזיר לנוף את דמותו הטבעית-מסורתית. החורשות עוברות דילול נמרץ, שטחן מצומצם, גבולותיהן נקבעים בדרך המשלבת אותן בנוף והן מעוצבות לדגם של "כתמי יער", הניכרים בנוף, אך אינם משתלטים עליו חזותית ואינם מתחרים באופיו הפתוח ומאפשרים קיום ושיקום של עולם החי והצומח המקומיים. דילול ניכר בתוך הכתמים מאפשר גם בתוכם התפתחות הצמחייה הטבעית והמסורתית ועולם החי שאפיינו את המקום כמו גם מופע בריא ונאה יותר של עצי היער עצמם.

ושבו בנים לגבולם - שיקום עולם החי

נשרים, בזים, עיטים, איילי כרמל ובעלי חיים אחרים אכלסו בעבר את רמת הנדיב ונכחדו מן האזור ואף מהארץ כולה בעקבות ציד, הרעלות והפרעות אחרות. בעלי חיים אלה, כמו גם חזירי הבר, היונקים, העופות, הזוחלים ושאר בעלי החיים והצמחים הם מרכיב חשוב בדמות הנוף הרצויה של רמת הנדיב. כדי להשיגה נעשה מאמץ לא רק לשמור על בתי הגידול, בעלי החיים והצמחים הקיימים אלא גם להשיב בעלי חיים שחיו במקום בעבר הקרוב ונכחדו. עד כה הושבו ברמת הנדיב נשרים, בזי צוקים ואיילי כרמל.

למעלה מחמישים גוזלים של בזי צוקים שבקעו בתנאים מבוקרים בגן הזואולוגי באוניברסיטת תל אביב שוחררו אל הטבע ממצוקי רמת הנדיב. לאחר שבע שנות שחרור צפיה וציפיה הגיע הרגע המיוחל: בזי הצוקים שנכחדו מרמת הנדיב ומצפון הארץ (בדרום הארץ נותרה אוכלוסייה קטנה המונה כשלושים זוגות) חזרו לקנן באזור. בשנת 1999 התגלה לראשונה כי זוג בזי צוקים "בני רמת הנדיב" קיננו בהצלחה על מתקן בתחנת הכוח "אורות רבין" הסמוכה. גוזל של בני הזוג שניסה ללא הצלחה לפרוח מהקן נמצא והוחזר למצוקי רמת הנדיב. הוא שוחרר בהצלחה יחד עם ה"מחזור" השנתי של גוזלים בני הגן הזואולוגי ששוחררו באותה שנה. הורי הגוזל חזרו גם הם אל מצוק השחרור, מתעקשים ללוות את גוזלם בדרכו אל החופש.

47 נשרים שוחררו עד עתה אל הטבע ברמת הנדיב ותרמו תרומה חשובה להגדלתה ולחיזוקה של האוכלוסייה הטבעית של הנשרים בארץ הנמצאת בסכנת הכחדה בשל הרעלות, פגיעה במקורות המזון, בבתי הגידול ובמקומות הקינון. נשרים נאספו מגני חיות ופינות חי והושמו בכלוב השחרור ברמת הנדיב לקראת שחרורם לחופשי. במסגרת תוכנית רביית הנשרים נאסף מידע על כל הנשרים המצויים בשבי בארץ. בנוסף נערך לראשונה

באוכלוסית הנשרים בשבי אבחון בין זכרים ונקבות באמצעות בדיקת הנתונים הגנטיים. עבודה זו, שנעשתה על ידי אוהד הצופה המרכז את פעילות השבת העופות הדורסים, אפשרה ל"שדך" נשרים המצויים בשבי ואינם מתרבים כדי שיביאו צאצאים לעולם. עשרה זוגות זווג, קיננו בגני חיות ברחבי הארץ והטילו ביצים. הביצים נאספו והודגרו בתנאים מבוקרים במדגרה באוניברסיטת תל אביב. הגוזלים שבקעו הועברו לכלוב אקלוס ברמת הנדיב ושחררו לחופשי.

באוקטובר 1994, לציון יום השנה השמיני לנפילתו של רון ארד בשבי, שוחרר ברמת הנדיב נשר שכונה "חופש". על גבו של חופש הותקן משדר מיוחד המקושר ללויין המאפשר לעקוב אחר תנועותיו ולקבל נתונים על דגם השיטוט שלו ברחבי האזור. לאחר שחרורו ברמת הנדיב הגיע הנשר לגמלא. משם בתנועה יומית שהחלה בבוקר ה-15 ליוני 1995, ביקר אצל שכננו הסורים והגיע עד למרחק של כ-140 ק"מ ממזרח לגבול. משם הדריס עד לקרבת רבת עמון, חזר ועבר בישראל, המשיך לדרום לבנון ושב ללינת לילה לנחל דיסון בגליל. נשר אחר בשם "וודלי", הנקרא על שם ביל וודלי, איש צוות הפרוייקט שעוקב אחר בעלי החיים שהושבו לרמת הנדיב, צויד גם הוא במשדר לוויני שבעזרתו למדנו, שמאז שחרורו ברמת הנדיב הרחיק בין היתר לשני "ביקורי נימוסין" בתורכיה. שני זוגות שאחד מבני הזוג הינו בן (או בת) רמת הנדיב, מקננים בהצלחה במצוקי נחל דליות שבגולן מאז 1997. נשרים נוספים בני רמת הנדיב נראו בהתנהגות קינון הנחל דיסון בגליל ובנחל ערוגות במדבר יהודה. מעניין לציין שכל "נשרי רמת הנדיב" לא נפגעו באסון הכבד שפקד את אוכלוסיית הנשרים עקב אירוע הרעלה ברמת הגולן ב-1999. נראה שגם לאחר שעזבו את רמת הנדיב המשיכו נשרים אלה למצוא את מזונם בתחנות ההאכלה ברמת הנדיב ובכרמל וכך ניצלו מאכילת הבשר המורעל בגולן. כיום חזרו הנשרים להיות מראה שכיח בנוף הכרמל. נראה כי לא ירחק היום שבו יחזרו עופות דורסים אלה ומינים נוספים ובהם העיט הניצי והרחם, שיושבו בעתיד לקנן במצוקי חוטם הכרמל, והמטיילים ותושבי האזור יוכלו לשוב וליהנות מהנוף ומעולם החי שהיו כאן בעבר.

איילי כרמל שנכחדו מן הארץ עקב ציד פרוע בראשית המאה הושבו גם הם לרמת הנדיב. שמונה איילים שגדלו בשבי בחי בר כרמל שוחררו לחופשי ברמת הנדיב. מעקב קפדני נערך אחרי תנועותיהם הנסתרות בסבכי החורש, בעזרת משדרים אלחוט המותקנים על צווארם. שבעה איילים חיים היום בסבכי החורש ברמת הנדיב ומתצפית נדירה בה נראה עופר אחד שנולד ברמה, למדנו כי הם מצליחים גם להעמיד צאצאים.

מחקר הצבאים גילה כי מתקיימת כאן אוכלוסיית של כשישים פרטים. עוד הסתבר שלהקות כלבים שהתפראו ואיתם כלבים מבויתים תוקפים את הצבאים ומצליחים לצוד אותם ובעיקר עופרים צעירים. בעקבות ממצאים אלה נעשות פעולות לסילוק הכלבים השוטים מהשטח.

במחקר שנערך נמצא כי צפיפות אוכלוסיית חזירי הבר ברמת הנדיב גבוהה יחסית לאזורים סמוכים אחרים, וכי הם ניזונים מגידולים חקלאיים במידה פחותה מחזירי הבר בגבעות אלונה הסמוכה. מנתונים אלה ניתן לאשש הנחה כי בשל העדר ציד ובשל נתוני השטח, מהווה רמת הנדיב מקום מחיה מועדף ומקלט לחזירי הבר באזור. בעקבות המחקר הוחלט שלא להענות לרצון חקלאים מהסביבה ולהמשיך במדיניות של מניעת ציד חזירים ברמת

הנדיב. צמצום הנזקים לחקלאות נעשה על ידי הכוונת הצייד לאזורים החקלאות הגובלים ברמה. בכך מושגת בקרה על גודל אוכלוסיית החזירים וגובר הסיכוי שהחזירים, שהם בעלי יכולת למידה, ימנעו מכניסה לשטחים חקלאיים וימצאו ברמת הנדיב מקלט שיוכל לשמר אוכלוסיית חזירי בר שאיננה תלויה למחייתה בשטחים חקלאיים.

תרבות האדם

הטיפול בשרידים ההיסטוריים ברמת הנדיב נועד להציג את סיפור המקום על כל גווניו ואת הקשר בין התרבות החומרית לאופי השטח ומרכיביו.

בעין צור נתגלה מחדש המעיין הנובע במקום בו נחשף המגע בין שכבת הטוף החוארי האטימה למים ובין שכבת הגיר הנקבובי שמעליה. עוד התגלה שהמעין נובע מתוך נקבה שאורכה יותר מחמישים מטרים אשר נחצבה בסלע הגיר ובמהלך השנים נסתמה בעפר ובבוץ. בפעולה ממושכת בשיתוף בני נוער נוקתה הנקבה ונתגלתה במלוא הדרה. היום ניתן להיכנס לנקבה בקומה זקופה ולהתרשם מעוצמתה, מהמים הזורמים באמה מהתקופה הרומית שנחשפה בקרקעיתה ומשלושה פירים מתקופת חציבת הנקרה ששימשו כנראה לצורכי תאורה, אוורור, הורדת ציוד ושאיבת מים. חפירות ארכיאולוגיות שנעשו באזור המעיין במשך שנים בראשות פרופ' יזהר הירשפלד ובסיוע בני נוער ומתנדבים, חשפו שרידים מרשימים של מערכות מים שנבנו האחת על גבי רעותה. החל התקופה הרומית ועד לימי ראשית ההתיישבות היהודית החדשה במקום ובהן: אמות מים משוכללות, בריכות ובית מרחץ ששימש את תושבי המקום בתקופה הרומית ובריכות בטון מתקופת ההתיישבות החדשה.

מכלול עין צור מציג את כלל הפעילות והתרבות שהתפתחו סביב המעיין במהלך ההיסטוריה. משום כך לא זכתה שום תקופה לעדיפות מיוחדת. כל הממצאים נשמרו והמבקר יכול להתרשם מאופיים, מעוצמתם ומהדומה והשונה ביניהם. המבנים שומרו ושוחזרו במידה צנועה המאפשרת למבקר להתרשם מאופי המבנים, אך גם מממד הזמן שנגס בהם. ליד המעיין ניטע בוסתן, ושוחזר גן ירק המעובדים בעזרת בני נוער מהסביבה. במורד הזרימה ניטעו שתילים של עצי בר המשחזרים נוף אופייני של פלג מים טבעי. בתחתית העמק נאספים המים לבריכת עפר המספקת מים לחזירים, לצבאים, לאיילי הכרמל ולשאר בעלי החיים המאכלסים את האזור. הבריכה משמשת מקום חיות לדו חיים כטריטונים וקרפדות החיים במים חלק ממחזור חייהם ולשאר קטני ארץ המאכלסים מקווי מים שכאלה. בגבעה שמעל לעין צור נעשו עבודות ניקוי ושימור לשרידי מבנה ערבי הנקרא "בית חורי" המספר את סיפורו של ניסיון התיישבות יהודי שהיה כאן במשך שנתיים החל משנת 1920, לאחר שאדמות המקום נרכשו על ידי חברת יק"א עבור הברון אדמונד דה-רוטשילד. ממזרח לבית חורי, ליד שרידי חורבות כפר מהתקופה העות'מנית, נחשף במהלך החפירה ארמון הרודיאני שהיה קבור כולו בקרקע ולידו שרידי מחנה מאותה תקופה. בחורבת מנצור אל עקב (חורבת עקב) נחשף מבנה מרשים של אחוזה חקלאית מהתקופה הביזאנטית, שנבנה על גבי בית חווה מתקופת בית שני. במקום מבני מגורים, אורוות, בתי בד, יקבים וגרנות ואף מקווה טהרה המעיד כי במקום גרו יהודים. האחוזה שיטבה על שפת מצוקי חוטם הכרמל,

סיפקה ליושביה כמו גם למבקריה כיום, משב רוח נעים מהים ומראה מרהיב של חוף הכרמל. מבני האחוזת ששוחזרו חלקית והנוף המרהיב הופכים את המקום למוקד משיכה למבקרים רבים. לא רחוק מחורבת מנצור אל עקב, בקרבת קצהו הדרומי של חוטם הכרמל, נחשף ונשמר אתר ובו מערכת של טומולי - מתקני אבן ששימשו לקבורה בתקופות פריהיסטוריות.

להכיר ולהוקיר - "כיתת שדה" ואתר בילוי בחיק הטבע

מערכת שבילי מטיילים שהוכשרה ושולטה פתחה את הרמה ואת אתריה לקהל הרחב. באזור גן הזיכרון, הכניסה הראשית לגנים, פועלת תחנת מידע שבה יכולים המבקרים לקבל מידע על מסלולי סיור ולקבל מפה ודפדפות להדרכה עצמית, שנכתבו והופקו לכל אחד ממסלולי הטיול. בסופי שבוע ובחגים מתקיימים במקום גם סיורים מודרכים בשיתוף בני נוער מהסביבה, הנוטלים חלק באחזקת הפארק ובהדרכת המבקרים. כך יכולים המבקרים לבחור מסלול טיול מתאים וליהנות מיופי המקום ויחודו: מהפריחה המרהיבה בחורף ובאביב, מהאתרים שנחשפו והוכשרו לקליטת המטיילים, מתצפית בצבאים, בנשרים ובבזים ששבו להיות חלק מהנוף, מציפורי השיר ומבעלי חיים אחרים, או ליהנות מבילוי בחיק הטבע.

בני נוער, רובם מהסביבה הקרובה, נוטלים חלק בפעילות ברמת הנדיב. הם משתתפים בסקרים ובתצפיות, עוסקים בהכשרת שבילים ובחפירות ארכיאולוגיות ומסייעים באחזקת השטח ובהדרכת הציבור. שיתוף בני הנוער בפעילות בפארק ובאחזקתו נועד לקרב אותם אל הסביבה ולהקנות להם תחושת שייכות אל המקום.

השטח עצמו וערכיו, הידע שנאגר עליהם ומערך השבילים והשרותים למטיילים הופכים את המקום למעין כיתת לימוד בחיק הטבע. לאחרונה נפתח ברמת הנדיב מרכז חינוכי להדרכה בשדה. המרכז מתמקד בפיתוח תוכניות הדרכה והפעלות שטח ללימוד ערכי טבע ונוף והקניית מורשת העבר והקשר שביניהם. המידע מבוסס ברובו על מחקרים עצמאיים הנערכים במקום. ציבור המורים והמדריכים יכול לבקר במקום ולהיעזר בספריית הפעלות ובידע הקיימים במרכז החינוכי ולהסתייע בעובדי המרכז לצורך לימוד השטח ופיתוח תוכניות הדרכה המתאימות לאוכלוסיות השונות בהתאם לתחומי העניין ונושאי הלימוד שלהם. המרכז מקיים השתלמויות למורים ולמדריכים. בין הפעילויות: תוכנית ללימודי ה"ביוטופ" המציעה לתלמידי ביולוגיה בבתי ספר תיכוניים נושאים לעבודה על בתי גידול ברמת הנדיב, וסיוע בהכנת העבודות ותוכנית חדשה לתלמידי חטיבת הביניים - "שדה-מחשב" המשלבת לימודי מחשב בכיתה עם פעילות לימוד ומחקר. במהלך הפעילות מכינים התלמידים בעזרת מחשב עבודה על אחד מן הנושאים הקשורים לאזור. בעתיד הקרוב יפותח אתר אינטרנט אשר יכיל את המידע שנאסף בפרוייקט ויאפשר לכל המעוניין לעשות בו שימוש למטרות לימוד, מחקר, תכנון והנאה.

זכינו ו"יד הנדיב", בעלת החזקה על השטח הנושא את שמה, נרתמה למשימה לדאוג לשימור, שיקום וטיפוח המקום וערכי הטבע והנוף שבו ולפתיחתו לשימוש מגוון של הציבור. השטח, אשר עד לא מזמן היה מוכר רק למתי מעט, נתגלה כרב עניין, והפך לאבן שואבת לתלמידים, לחוקרים ולציבור הרחב. תרומת הפעילות חורגת מתחומי ארבעת אלפי הדונמים של רמת הנדיב. רמת הנדיב הפכה למעין "מעבדת שדה" כשהידע והניסיון הנצברים בה והלקחים הנלמדים מהם מסייעים לפיתוח תפיסות לתכנון וניהול שטחים פתוחים בכלל.

שטחי רמת הנדיב לא נודעו בעבר כשטחי טבע ונוף מושכים במיוחד. החורש כאן אינו בשיא תפארתו, אין כאן נהרות ומפלי מים, אירוסים מפוארים או נמרים, ועד לאחרונה לא נתגלו כאן אתרים ארכיאולוגיים מרשימים. אזור זה דומה לשטחים פתוחים אחרים בארץ - ובכך חשיבותו. ארץ ישראל זכתה במגוון עשיר של ערכי טבע, נוף והיסטוריה. ערכים אלו מצויים בכל פינה ובכל פיסת קרקע, ולא רק בשטחים המוגנים - שמורות הטבע והגנים הלאומיים. ערכים אלה מבטאים את המורשת הטבעית והתרבותית המרכיבה את דמות הארץ, דמות שאנו רוצים ומצוים לשמרה לא רק בספרות ובשירה המיטיבים לתארה, אלא גם בנוף עצמו. משימה זו הולכת ונעשית קשה, ככל שהארץ הזו, קטנת הממדים, מצטופפת ונבנית. שמורות הטבע והגנים הלאומיים צרים מלהכיל את "דמותה של הארץ". שמירת פיסות נוף אלה כמו גם טיפוחם, שיקומם והשימוש בהם לצורכי מחקר, לימוד ובילוי חשובים לשמירה על המורשת הטבעית והתרבותית של הארץ ולרווחת הציבור. בגני רמת הנדיב מיושמת גישה זו הלכה למעשה. הניסיון הנצבר יש בו כדי לעודד ולסייע בטיפוח שטחים נוספים הראויים לשימור ולשיקום לתועלת הכלל.

יואב שגיא יזם יחד עם אנשי יד הנדיב את פרויקט השימור, השיקום והטיפוח של שטח הפיתוח, ומנהל ומנחה את הפרוייקט מטעם החברה להגנת הטבע.

יואב שגיא עומד בראש מכון דש"א ("דמותה של ארץ") לשמירה על הנוף והקרקע. יזם יחד עם אנשי יד הנדיב את פרויקט השימור, השיקום והטיפוח של שטח הפיתוח, ומנהל ומנחה את הפרוייקט מטעם החברה להגנת הטבע.